

dr Andreja Mihailović

Krivično pravo – opšti dio (VI)

po udžbeniku Krivično pravo –
Zoran Stojanović

Stvarna zabluda

Pravna zabluda

Sila i prijetnja

Actiones liberae in causa

Pokušaj krivičnog djela

Vrijeme i mjesto izvršenja krivičnog djela

Stvarna zabluda

Stvarna zabluda o biću krivičnog djela postoji onda kada kod učinioca ne postoji svijest o bilo kojoj stvarnoj okolnosti koja ulazi u biće krivičnog djela (npr. zabluda u pogledu radnje izvršenja, posljedice, uzročnog odnosa, objekta radnje, sredstva izvršenja itd.)

Primjer: izvršilac pogrešno držeći da se radi o osvježavajućem napitku da drugome licu da popije tečnost koja sadrži smrtonosni otrov

Po prirodi stvari zabluda se odnosi na neko objektivno obilježje bića krivičnog djela, tj. zabluda ne može postojati u odnosu na ono što čini subjektivno biće krivičnog djela, može postojati kako u odnosu na deskriptivne tako i u odnosu na normativno obilježje bića krivičnog djela

Nije riječ o tome da učinilac pogrešno smatra da njegovo djelo nije protivpravno (to bi bio jedan oblik pravne zablude), već o tome da se zabluda odnosi na neku stvarnu okolnost čije bi postojanje dovelo do primjene nekog osnova koji isključuje krivično djelo

Stvarna zabluda o okolnostima koje isključuju protivpravnost postoji onda kada je učinilac zabludi u pogledu neke stvarne okolnosti čije bi postojanje, uz druge uslove, vodilo isključenju postojanja krivičnog djela (npr. putativna nužna odbrana kod koje učinilac pogrešno drži da postoji napad, odnosno da je stvaran)

Neotklonjiva - učinilac u konkretnoj situaciji nikako nije mogao imati pravilnu predstavu o relevantnoj stvarnoj okolnosti

Otklonjiva - učinilac je prema okolnostima konkretnog slučaja i prema svojim ličnim svojstvima mogao i bio dužan da ima pravilnu predstavu o relevantnim stvarnim okolnostima bića krivičnog djela

Krivičnopravno dejstvo stvarne zablude

Samo neotklonjiva stvarna zabluda, kako o biću krivičnog djela, tako i o osnovima koji isključuju protivpravnost uvijek isključuje krivicu, a time i krivično djelo

Otklonjiva stvarna zabluda, tj. zabluda kada je učinilac mogao i bio dužan da ima pravilnu predstavu o stvarnim obilježjima krivičnog djela, ne isključuje nehatnu krivicu

Ako je učinilac bio u zabludi usljed nehata, postojaće krivično djelo učinjeno iz nehata isključivo kad zakon takvo krivično djelo predviđa

Zabluda o predmetu, licu i uzročnoj vezi

Zabluda o predmetu (*error in objecto*) i zabluda o licu (*error in personae*) nisu krivičnopravno relevantne kada su predmet ili lice istog kvaliteta, tj. kada ispunjavaju zakonske uslove; kada određeno lice ili predmet predstavljaju bitni element krivičnog djela to može da utiče na krivicu učinioca ili na pravnu kvalifikaciju djela

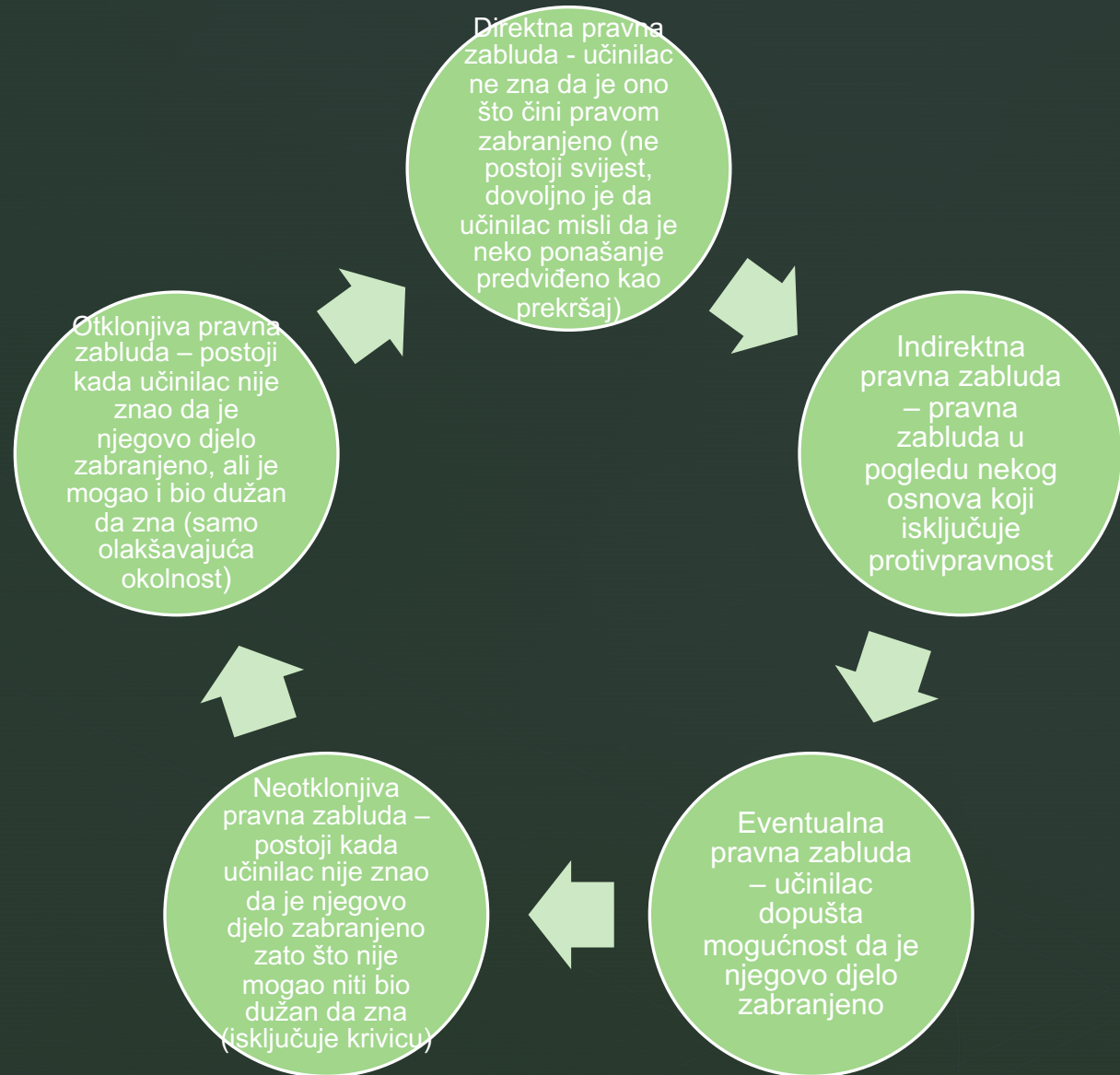
Zabluda o uzročnoj vezi (*aberratio ictus*), tj. kada učinilac prouzrokuje posljedicu na drugom objektu radnje krivičnog djela, a ne na onom na kojem je htio, se rješava na način da se uzima da postoji sticaj krivičnog djela u pokušaju i nehatnog krivičnog djela

Pravna zabluda

Pravna zabluda podrazumijeva nepostojanje svijesti o tome da se čini krivično djelo, odnosno da se preduzima pravom zabranjeno ponašanje (nema svijesti o pravnoj zabranjenosti djela koje preduzima)

Pogrešna predstavu o tome da neko ponašanje nije predviđeno kao krivično djelo

Primjer: učinilac ne zna da čini krivično djelo utaje ako prisvoji novac koji mu je greškom ovlašćenog lica isplaćen.

Sila i prijetnja

Apsolutna (neodoljiva) sila (vis absoluta) – isključuje postojanje radnje krivičnog djela; u tom slučaju izvršiocem krivičnog se smatra ono lice koje je primijenilo neodoljivu silu (posredni izvršilac)

Kompulzivna sila, za razliku od apsolutne sile, predstavlja upotrebu fizičke snage prema nekom licu sa ciljem da se ono prinudi da izvrši određeno krivično djelo (u većoj ili manjoj mjeri utiče na donošenje odluke prinuđenog lica, ali to lice ipak nije lišeno svake mogućnosti da odlučuje)

Prijetnja – stavljanje u izgled nekog zla licu koje se prinuđava (utiče na volju nekog lica da izvrši krivično djelo, ali je ne isključuje)

Prijetnju treba razlikovati od opomene, jer je kod prijetnje nužno da lice koje prijeti na bilo koji način doprinese zlu kojim prijeti

Kompulzivna sila i prijetnja ne isključuju radnju, ali se njihovo dejstvo u pogledu krivice procjenjuje u zavisnosti od okolnosti konkretnog slučaja

KZ propisuje da kada su u ovim situacijama budu ispunjeni uslovi za krajnju nuždu (najčešće kod prijetnje) može doći do isključenja postojanja krivičnog djela

Posebni slučajevi odgovornosti krivičnom pravu

Actiones liberae in causa (radnja slobodne u uzroku ili vezane za slobodno stanje) - krivica učinioa krivičnog djela koji se upotrebom alkohola, droga ili na drugi način doveo u stanje u kojem nije mogao da shvati značaj svog djela ili da upravlja svojim postupcima, utvrđuje se prema vremenu neposredno prije dovođenja u takvo stanje

Cilj ove odredbe jeste rješavanje problema krivice onih učinilaca koji su krivično djelo učinili u stanju neuračunljivosti, ali su sami sebe doveli u to stanje (u prvoj fazi uračunljiv učinilac prouzrokuje situaciju u kojoj će u drugoj fazi, postavši u međuvremenu neuračunljiv, izvršiti krivično djelo)

Iz kriminalno-političkih razloga ovaj institut dozvoljava jedini izuzetak od pravila da se krivica utvrđuju u vrijeme izvršenja krivičnog djela - taj se momenat u odnosu na vrijeme izvršenja krivičnog djela pomjera unazad, tj. u vrijeme prije nego što je učinilac sam sebe doveo u stanje neuračunljivosti u kome je učinio krivično djelo

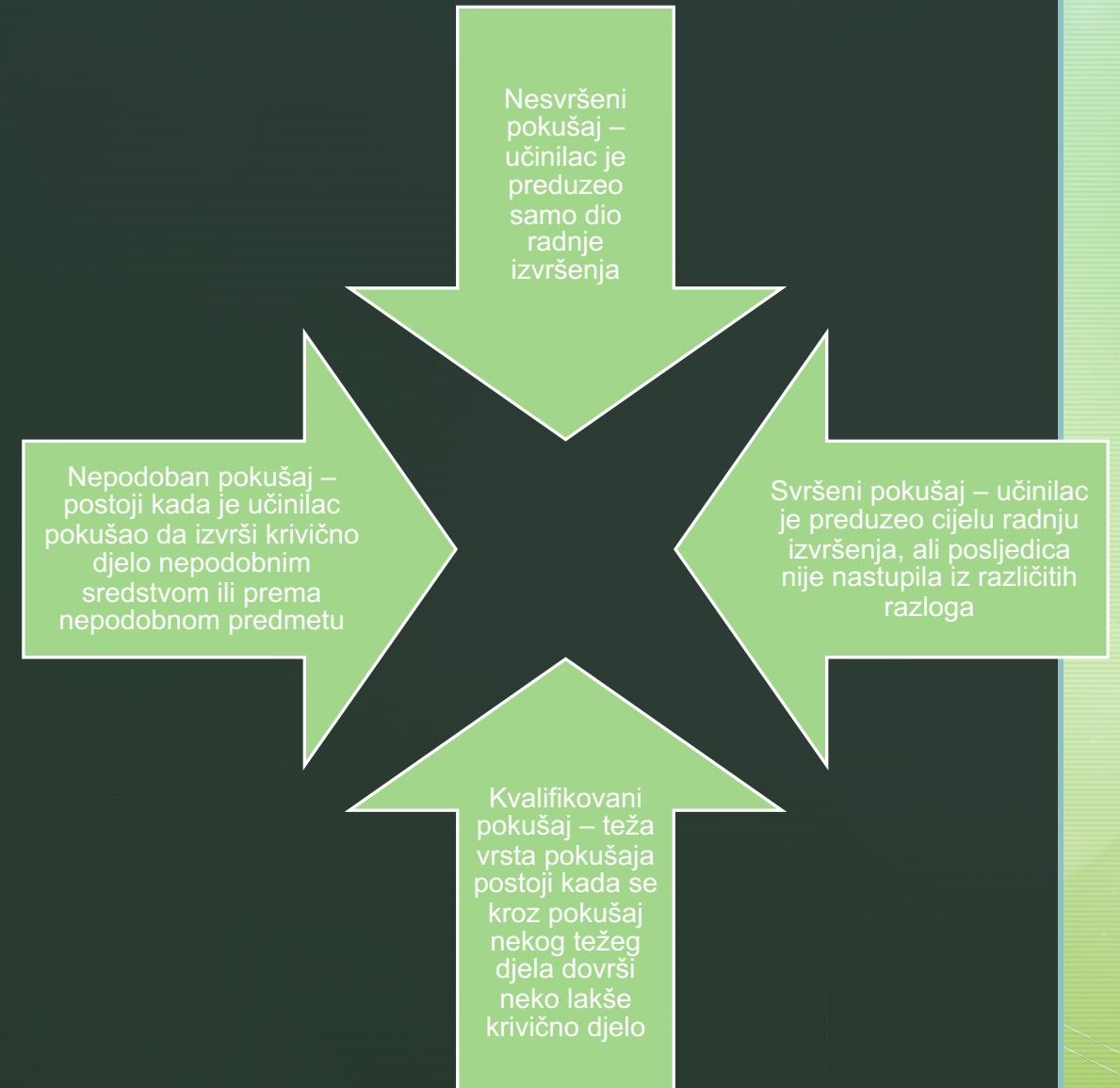
Oblici i način ostvarivanja krivičnog djela

U ostvarenju krivičnog djela postoje 4 faze: 1) donošenje odluke; 2) pripremne radnje; 3) pokušaj; 4) dovršenje krivičnog djela

Između pokušaja i pripremnih radnji postoji kvalitativna razlika jer pripremne radnje ne predstavljaju krivično djelo (kažnjive pripremne radnje predstavljaju radnju izvršenja), dok pokušaj predstavlja; kriterijum razgraničenja je da li je preduzeta radnja izvršenja ili ne

Za postojanje pokušaja krivičnog djela karakterističan je izostanak posljedice iako učinilac sa umišljajem preduzima radnju izvršenja

Pokušaj je kažnjiv kod krivičnih djela za koje se može izreći kazna zatvora u trajanju od 5 godina ili teža kazna (predstavlja fakultativni osnov za ublažavanje kazne)

Vrijeme izvršenja

- Važno je za rješavanje više pitanja u krivičnom pravu: vremensko važenje krivičnog zakona zastarelost, utvrđivanje krivice, maloljetstvo, krivična djela koja kao konstitutivno obilježje imaju određeno vrijeme
- Postoje dva moguća načina rješavanja ovog pitanja: da se vremenom izvršenja krivičnog djela smatra vrijeme kada je preduzeta radnja izvršenja (teorija djelatnosti) ili da se uzme da je vrijeme izvršenja vrijeme kada je nastupila posljedica (teorija posljedice) - ovo vrijeme se razlikuje naročito kod temporalnih delikata, tj. kod onih krivičnih djela kod kojih između preduzete radnje i nastupanja posljedice prođe kraće ili duže vrijeme
- KZ se opredijelio za teoriju djelatnosti što znači da se kao vrijeme kada je krivično djelo učinjeno uzima vrijeme kada je učinilac preduzeo radnju izvršenja, a kod krivičnih djela nečinjenja vrijeme kada je propustio radnju koju je bio dužan da preduzme
- Kod produženog krivičnog djela kao vrijeme izvršenja uzima se momenat preduzimanja posljednje radnje koja ulazi u sastav produženog krivičnog djela
- Kod trajnih krivičnih djela vremenom njihovog izvršenja treba smatrati vrijeme kada je dovršena radnja izvršenja

Mjesto izvršenja

- Određivanje mjesta izvršenja neophodno je u krivičnom pravu zato što od toga zavisi rješavanje više pitanja (prostorno važenje krivičnog zakonodavstva, djela koja u biću kao konstitutivan element sadrže određeno mjesto i u krivičnom procesnom pravu određivanje mjesne nadležnosti suda)
- Utvrđivanje mjesta izvršenja naročito je važno kod krivičnih djela čija se radnja izvršenja preduzima u jednom mjestu, a posljedica nastupa u drugom (distanciona krivična djela)
- Tri pristupa: teorija djelatnosti (relevantna radnja izvršenja), teorija posljedice (relevantna posljedica) i teorija ubikviteta (mjestom izvršenja se smatra i jedno i drugo mjesto)
- KZ prihvata teoriju ubikviteta (lat. ubique svuda, na svakom mjestu) - kao mjesto izvršenja krivičnog djela smatra se kako ono mjesto gdje je preduzeta (ili propuštena) radnja, tako i mjesto gdje je u cjelini ili djelimično posljedica nastupila
- Kod krivičnih djela nečinjenja mjesto radnje je, osim mjesta u kome je nastupila posljedica, i mjesto gdje je učinilac bio dužan da radi, tj. mjesto u kome je blagovremenim preduzimanjem radnje mogao da otkloni nastupanje posljedice
- Kod pokušaja krivičnog djela kao mjesto izvršenja smatra se ne samo ono mjesto u kome je preduzeta radnja već i ono mjesto u kome posljedica prema umišljaju učinioaca trebalo da nastupi, kao i svako mjesto u kojem je objektivno prema okolnostima konkretnog slučaja posljedica mogla da nastupi - krug mjesta kod pokušaja krivičnog djela može biti širi nego kod dovršenog krivičnog djela

Hvala na pažnji!